

DUMITRU ȘANDRU
(7 SEPTEMBRIE 1934 – 26 IUNIE 2013)

Dumitru Șandru
(7. September 1934 – 26. Juni 2013)

(Zusammenfassung)*

Der verstorbene Jassier Forscher Dumitru Șandru (1934–2013) war im Dorf Sasca Mică, Kreis Baia (der heutige Bezirk Suczwa) am 7. September 1934, als Sohn von Mitică und Catinca Șandru geboren. Der sehr fleißige Schüler hat im Sommer des Jahres 1953 die Aufnahmeprüfung bei der Fakultät für Geschichte und Philologie an der „AL. I. Cuza“ Universität Jassy bestanden. Wegen seiner hervorragenden Ergebnisse und Gewissenhaftigkeit hat man ihm vorgeschlagen, nach der Abschlussprüfung Forscher des Jassier „A. D. Xenopol“ – Instituts zu werden. Seine ausserordentliche wissenschaftliche Laufbahn und viele andere Eigenschaften haben seine Kollegen überzeugt, ihn im Januar 1990 zum Sekretär des wissenschaftlichen Ausschusses des „A. D. Xenopol“ – Instituts für Geschichte zu nennen. Seit Juni 1991 (bis zu seiner Pensionierung am 1. September 1995) war er als stellvertretender Direktor desselben tätig. Er war auch Mitglied der Redaktionsvorstände mehrerer wissenschaftlichen Zeitschriften: „Anuarului Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»“ [Jahrbuch des „A. D. Xenopol“ – Instituts für Geschichte und Archäologie], „Cercetări Agronomice din Moldova“ [Agronomieforschungen aus der Moldau], „Arhivele totalitarismului“ [Archive des Totalitarismus], „Cercetări istorice“ [Historische Forschungen] u. a. Dumitru Șandru veröffentlichte mehrere Bücher in berühmten Verlagen, war Mitverfasser von mehr als 20 thematischen Bänden, publizierte über 200 Studien, Artikel, Noten und mehr als 100 Buchrezensionen in den in- und ausländischen Zeitschriften für Geschichte. Durch die veröffentlichten Werke und die unter seiner Leitung gebildeten Spezialisten wird Dumitru Șandru in unserem Gedächtnis als ein berühmter Historiker bleiben, der zur Entwicklung der Geschichtsschreibung nach Dezember 1989 wesentlich beitrug, der die besten Lösungen fand und die passenden Schritte unternahm, um der rumänischen historischen Schule den verdienten Platz in der europäischen Historiographie zu sichern.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Dumitru Șandru, Historiker, Forscher, moderne Geschichte.

* Traducerea: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

În perioada postbelică, marcată de impunerea unei ideologii totalitare, istoriografia românească a fost subordonată structurilor politice comuniste, istoricii văzându-se obligați să își limiteze cercetările la anumite subiecte „permise” și să se înscrie în parametrii interpretărilor „acceptate”. Totuși, au existat diverse modalități de a rezista în fața presiunii cenzurii comuniste, mulți dintre cercetătorii generației interbelice preferând calea exilului, alții concentrându-se pe subiecte „apolitice”, iar unii, sfruntând presiunea cenzurii și realizând studii în care păstrau mai mult sau mai puțin aparențele „conformismului”, reușeau să publice articole și volume extrem de bine documentate și obiective. Între istoricii care au avut tăria de a ignora dogmele și care au găsit mijloacele necesare de a eluda, măcar parțial, controlul Partidului Comunist asupra discursului istoriografic se numără, pe bună dreptate, regretatul cercetător ieșean Dumitru Șandru (1934–2013).

Viitorul cercetător al istoriei României secolului al XX-lea s-a născut în satul Sasca Mică, județul Baia (actualul județ Suceava) pe 7 septembrie 1934, în familia lui Mitică și Catinca Șandru. Dumitru – cel mai mare dintre cei patru copii ai familiei Șandru – a urmat clasele primare la școala din localitatea natală, apoi și-a continuat studiile la gimnaziul și liceul din Târgu Ocna. Elev merituos, în vara anului 1953 acesta a dat admitere la Facultatea de Istorie – Filologie de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, profilul Istorie. Datorită rezultatelor remarcabile și a conștiințiozității sale, la absolvire i s-a propus să devină cercetător la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași.

Parcursul științific extraordinar, devotamentul față de muza Clio, loialitatea față de colectiv și încă multe alte calități pe care le-a manifestat de-a lungul carierei au îndreptățit colegii să îl desemneze, în ianuarie 1990, în funcția de secretar al Consiliului Științific al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”. Din iunie 1991, a preluat responsabilitatea de director adjunct (transformată ulterior în funcția de secretar științific), funcție care i-a permis să-și pună în valoare calitățile manageriale, gestionând cu seriozitate și abilitate activitatea de cercetare a colectivului de istorici ieșeni până la pensionarea sa, la 1 septembrie 1995. A fost membru al unor colegii redacționale influente, între care menționăm redacțiile „Anuarului Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»” din Iași, „Cercetărilor Agronomice din Moldova”, „Arhivelor totalitarismului”, „Cercetărilor istorice” ș.a.

Începând cu anul universitar 1995/1996, în urma unui concurs, a ocupat postul de profesor universitar titular la disciplinele *Istorie contemporană a României* și *Istorie universală contemporană* în cadrul Universității „Dunărea de Jos” Galați, iar din toamna anului 2003 Dumitru Șandru s-a transferat ca profesor titular (ulterior, consultant) și îndrumător de doctorat la Facultatea de Istorie și Geografie din

Dedicând-și întreaga sa viață și activitate cercetării istoriei contemporane a României, cărturarul ieșean a explorat sute și mii de fonduri de arhivă din țară și străinătate, a studiat mii de studii, articole și cărți ale istoricilor români și străini, a participat la numeroase conferințe și congrese organizate pe bătrânul continent sau în America de Nord. De asemenea, experiența științifică a devenit mai bogată datorită stagiului de documentare efectuat în S.U.A., în lunile mai – august 1981, precum și a susținerii unui ciclu de prelegeri la Universitatea de Stat din Portland, Oregon, în perioada martie 1984 – septembrie 1986, în calitate de Visiting Professor.

Această muncă asiduă nu avea cum să nu dea roade. Dumitru Șandru a tipărit mai multe cărți la edituri de prestigiu, a fost coautor la peste 20 de volume tematice, a publicat peste 200 de studii, articole, note, dar și peste 100 de recenzii în revistele de istorie din țară și de peste hotare.

Provenind din lumea satelor, cunoscând îndeaproape vicisitudinile care au marcat evoluția satului românesc în secolul al XX-lea, Dumitru Șandru și-a propus să investigheze un subiect ce părea extrem de simplu de abordat: economia rurală. În acest scop, în anul 1958 el a ales ca temă a cercetării doctorale reforma agrară din 1921, realizând o activitate de documentare în multe dintre arhivele județene (regionale), dar și în cele centrale. Susținută cu succes în anul 1971, în cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași, teza de doctorat a fost publicată sub titlul *Reforma agrară din 1921 în România* în cea mai prestigioasă editură a țării¹. Apreciat elogios de istoriografii români și străini, volumul întocmit de neobositul cercetător ieșean rămâne până astăzi cea mai profundă și vastă analiză a fenomenului împrumutării țăranilor din România interbelică. Lucrare de referință pentru problematica lumii rurale, această carte a spart tiparele istoriografiei clădite sub îndrumarea stalinistului Mihail Roller, a extins limitele prezentării realiste a abordării Partidului Comunist din România a chestiunii țărănești, autorul evidențiind că soluțiile comuniștilor erau departe de a ține cont de situația economică și socială concretă din lumea satelor.

Analiza realizată pe marginea împrumutării îmfăptuite în anii '20 ai veacului trecut l-a inspirat pe cercetător să studieze amănunțit situația sătenilor în perioada interbelică. Rezultatul unei teme de cercetare realizate în cadrul instituției academice ieșene, volumul² prezintă evoluția demografică și economică, starea sanitară și culturală a satului românesc și a diferitelor categorii sociale din lumea rurală, rămânând un îndrumar prețios pentru toți cei interesați de istoria socială și de realitățile României interbelice.

Aprofundând unul dintre subiectele investigate doar parțial în volumele menționate mai sus, Dumitru Șandru analizează cu lux de amănunte *Creditul agricol*

¹ Dumitru Șandru, *Reforma agrară din 1921 în România*, București, Editura Academiei RSR, 1975.

² Idem, *Populația rurală a României între cele două războaie mondiale*, Iași, Editura Academiei RSR, 1980 (volum publicat ca Supliment II al „Anuarului Institutului de Istorie și Arheologie «A. D.

în România, 1918–1944³. Pornind de la prezentarea situației sistemului de credit agricol înainte de Primul Război Mondial, autorul insistă asupra evoluției creditării în cele două decenii interbelice, analizând *in extenso* impactul crizei economice mondiale din 1929–1933 asupra instituțiilor de credit agricol și a clienților acestora. Valorificând fonduri documentare extrem de variate, studiind, analizând, comparând și sintetizând informații și date din mii de dosare din arhivele țării, istoricul scoate în evidență complexitatea problemelor financiare cu care se confrunta agricultorul român, atât din cauza limitelor reformei agrare din 1921, cât și a insuficienței dezvoltării a legislației și sistemului de credit rural în România interbelică.

Captivat și fascinat de implicațiile unor acte legislative asupra destinului omului de la țară, Dumitru Șandru se apleacă cu seriozitate și profesionalism asupra reformei agrare din 1945⁴, contribuind la distrugerea mitului privitor la cea mai democratică și de succes transformare a satului românesc și promovând opinia conform căreia această reformă a avut, printre altele, menirea de a transforma economia de piață într-un paliativ și de a pregăti terenul pentru viitoarea colectivizare comunistă.

În pofida unei evidente perspective subiective asupra problemelor analizate, studiul dedicat mișcărilor de populație din România⁵ este la fel de bine documentat ca toate celelalte lucrări ale lui Dumitru Șandru, cercetătorul reunind, în cele peste 400 de pagini, o mulțime de date, fapte, cifre, analize, care subliniază tragediile unor întregi comunități silite să se deplaseze într-o destinație puțin cunoscută lor. Acesta aduce în fața cititorului dramele trăite de români și de cetățenii de altă etnie la mijlocul secolului al XX-lea, contribuind la o cunoaștere mai profundă a fenomenelor demografice din perioada contemporană.

Constatând importanța rolului factorului politic în strategiile de dezvoltare a societății românești, cercetătorul ieșean și-a propus să completeze perspectiva sa socio-economică cu o abordare a vieții politice și a ideologiilor în anii imediat următori celui de-al Doilea Război Mondial⁶. Autorul insistă asupra prezenței nefaste a trupelor și consilierilor sovietici în România, realizează un adevărat inventar al metodelor pe care le-au folosit comuniștii pentru a prelua puterea și a distruge sistemul pluripartidist, evidențiază costurile sociale, politice și economice pe care avea să le suporte societatea românească în urma comunizării forțate.

În afara atenției istoricului Dumitru Șandru nu puteau rămâne problemele comunităților etnice din țara noastră, cercetătorul publicând mai multe articole, studii sau capitole în volumele semnate sau coordonate de el. Între acestea, un loc

³ Idem, *Creditul agricol în România, 1918–1944*, București, Editura Academiei RSR, 1985.

⁴ Idem, *Reforma agrară din 1945 în România*, București, Editura Academiei Române, 2000.

⁵ Idem, *Mișcări de populație în România (1940–1948)*, București, Editura Enciclopedică, 2003.

⁶ Idem, *Comunizarea societății românești în anii 1944–1947*, București, Editura Enciclopedică, 2007.

important – grație noutății datelor colectate și a interpretărilor oferite – îl ocupă lucrarea *Reforma agrară din 1945 și țărănimea germană din România*⁷.

De asemenea, la Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași și la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava a îndrumat cu competență și blândețe părintească, cu rigoare și responsabilitate, peste 25 de tineri doctoranzi, care au avut privilegiul de a învăța tainele meseriei de la ilustrul lor maestru și de a deveni cercetători competenți ai trecutului.

Prin ceea ce a realizat, prin lucrările publicate, prin specialiștii formați sub îndrumarea sa, Dumitru Șandru rămâne în memoria noastră și în istoriografie ca un reputat istoric care a reușit să spargă canoanele istoriografiei comuniste, care a contribuit major la afirmarea istoriografiei postdecembriste, o persoană care a știut să identifice cele mai potrivite soluții și abordări pentru a readuce școala istorică românească în concertul istoriografiilor europene.

Ștefan Purici

⁷ Idem, *Reforma agrară din 1945 și țărănimea germană din România*, București, Editura Academiei Române